„Universu-n rugăciune”: semnificaţii lirice şi câmpuri de viziune ale imaginii *universului* în lirica eminesciană

Ilie MOISUC*

Key-words: *Eminescu's poetry, universe, poetical sign, fields of vision and expression*

1. Introducere

Miza lucrării noastre este dublă: pe de o parte dorim să realizăm o cartografiere descriptiv-hermeneutică a semnului poetic *univers* în cadrul discursului poetic eminescian, iar pe de altă parte încercăm să arătăm în ce mod textul poetic valorizează acea funcţie specifică „de a suscita o altă lume, care să corespundă unor alte posibilităţi de a exista, unor posibilităţi care să fie posibilele noastre cele mai proprii” (Ricœur 1984: 353).

Semnul poetic *univers* apare, în lirica eminesciană, de 30 de ori: de 8 ori în antume şi de 22 de ori în postume (Irimia 2002, 2006) şi este legat funcţional de două câmpuri de viziune majore: un câmp cosmologic/ cosmogonic şi unul gnoseologic. Primul cadru poetico-semantic de ocurenţă activează trăsăturile semice pe care substantivul *univers* le dezvoltă în plan literal în limba comună şi care se converg spre articularea unei dimensiuni cosmice, în timp ce al doilea îşi are rădăcinile în utilizarea semnului *univers* în contexte denotative care valorizează ideea de structură închegată şi coerentă care reproduce specular sau metaforic organizarea lumii ca univers. Pe lângă aceste două câmpuri de viziune, în care semnul poetic *univers* este învestit cu funcţie descriptiv-referenţială, aflându-se în centrul focalizării lirico-discursive, se mai poate delimita un cadru de emergenţă în care acelaşi semn poetic dobândeşte o valoare funcţională instrumentală, fiind utilizat pentru potenţarea semnificaţiei lirice a altor nuclee discursive.

2. „Căci e vis al Nefiinţei universul cel himeric”

Prima semnificaţie lirică a acestui semn poetic, circumscrisă câmpului de viziune cosmologic, este aceea de *totalitate a existentului, de nivel ontologic intermediar între Nefiinţă şi lumile imaginare*. În acest prim cadru liric, universul

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, România.

Acknowledgement: Această lucrare a fost finanţată din contractul POSDRU/159/1.5/S/140863, proiect strategic ID 140863 (2014), cofinanţat din Fondul Social European, prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013.

BDD-A14966 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 04:06:09 UTC)

reprezintă visul Nefiinţei care, ieşind din sine, se caută şi se oglindeşte într-un plan ontologic secund pe care ea însăşi îl iscă.

În acest caz, proiecţia cosmologică intrinsecă semnului lingvistic din limba comună îşi asociază trăsătura semantică a totalităţii şi se dezvoltă pe trei scenarii distincte dar complementare în plan macrotextual şi în cel al imaginarului poetic: momentul cosmogonic, al naşterii universului, momentul apocaliptic, când universul revine la starea de increat şi, între aceste două momente, planul sincronic în care universul este perceput ca desfăşurare/manifestare a existentului.

Scenariul cosmogonic, în care *universul* se încheagă din nefiinţă şi se articulează ca o structură spaţio-temporală autonomă este tematizat liric în *Gemenii*. În acest poem, Sarmis, Poetul „nebun" care vine neinvitat la nunta fratelui său trădător, Brigbel, cu Tomiris, evocă momentul trecerii de la nefiinţă, la fiinţă; în contextul lirico-tematic al poemului, această trecere îl are ca „autor" pe Zamolxe:

> Cu glasul lui ce sună, adânc, ca de aramă/ El [Sarmis] noaptea cea eternă din evii-i o recheamă,/ Arată cum din neguri cu umeri ca de munte/ Zamolxe, zeul vecinic, ridică a sa frunte/ Şi decât toată lumea, de două ori mai mare,/ Îşi pierde-n ceruri capul, – în jos a lui picioare, –/ Cum sufletul lui trece vuind prin neagra ceaţă,/ *Cum din adânc ridică el universu-n braţă*,/ Cum cerul sus se-ndoaie şi stelele-şi aşterne,/ O boltă răsărită din negure eterne (*Gemenii*).

Spre deosebire de scenariile cosmogonice din *Scrisoarea I* şi din *Rugăciunea unui dac*, în care starea de increat este caracterizată de coincidenţa contrariilor şi de anularea tuturor opoziţiilor categoriale pe baza cărora se defineşte fiinţa şi fiinţarea, prin intermediul unor bipolarităţi discursiv-semantice şi a unor simetrii „elaborate" (fiinţă-nefiinţă, nu s-ascundea-era ascuns, pătruns-nepătruns, moarte-nemuritor, erau-n-au fost etc.), în *Gemenii* ea este schiţată vag, prin termeni care conotează ideea de haos: „neguri", „neagra ceaţă", „adânc", „negure eterne", accentul fiind pus pe agentul care realizează trecerea de la nefiinţă la fiinţă, care este descris în registru antropomorfic, cu accent pe coordonatele forţei şi dinamismului, pe de o parte, („sufletul trece vuind" „ridică universul în braţă") şi ale grandorii/măreţiei, pe de altă parte („umeri ca de munte", „decât toată lumea de două ori mai mare").

În ceea ce priveşte strict imaginea universului, din punct de vedere stilistico-poetic, aceasta se dezvoltă pe două coordonate specifice: potenţialitatea/virtualitatea şi proiectarea pe verticală, ambele cu rădăcini în semantica verbului „a ridica". Se cuvine să observăm, de asemenea că, dacă iniţial universul este dependent de Zamolxe, care îl scoate din adâncul primordial, ulterior el se desprinde de agentul creator, dobândind autonomie funcţională; trecut de Demiurg din planul increatului ca mănunchi de potenţialităţi în acela al devenirii, universul îşi actualizează propriile virtualităţi: „cerul sus se-ndoaie şi stelele-şi aşterne,/ O boltă răsărită din negure eterne".

De altfel, într-o versiune alternativă a scenariului cosmogonic, înfăţişată într-o variantă a *Scrisorii I*, trecerea de la nefiinţă la fiinţă, de la virtual la real este descrisă în termenii unei dinamici proprii universului, independent de orice cauză exterioară sau de orice agent „din afară":

> O greşală *universul* a comis. Din nemişcarea/ Cea eternă în trecutu-i, viermui un punct – din care/ Îşi scrinti tot infinitul paraliticul lui somn./ Ş-

BDD-A14966 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 04:06:09 UTC)

> espiarea lungă, cruntă, a pornirii lui rebele/ E viaţa. Spre-ecuilibrul liniştitei întocmele/ Realeargă tot ce este cu dor lung, nestins, insomn (Eminescu 1943: 178).

Dacă în *Gemenii* dinamismul naşterii universului era circumscris Demiurgului, al cărui suflet „trece vuind prin neagra ceaţă”, în acest caz mişcarea este transferată unei părţi a universului („viermui un punct”), iar trecerea la increat la creat se leagă de „acea imperceptibilă nelinişte de moleculă ce tulbură calmul informei materii primordiale” (Conte 1990: 113).

Astfel, dinamismul *sui generis* devine o trăsătură intrinsecă a universului şi i se asociază atât în context cosmogonic (şi apocaliptic, cum vom vedea mai târziu), cât şi în orizontul unei percepţii asupra existentului în sincronie, mişcarea devenind „principiul fundamental al constituirii şi existenţei universului” (Irimia 1979: 350). Chiar şi atunci când universul este prezentat dintr-o perspectivă statică, în structura de adâncime a viziunii se conturează un plan al mişcării: „Totuşi, în clipa suspendată/ Dacă din noapte-eternă o fiinţă se arată/ El vede cer şi stele, oceanul, *universul*/ El nu-mi zăreşte ochii, el nu-mi aude *mersul*” (*Confesiune*). Desfăşurarea universului fenomenal reprezentat metonimic prin elemente cosmice („cer şi stele”), ascunzând şi revelând în acelaşi timp Fiinţa lumii, se realizează pe coordonate dinamic-armonioase: „Şi în ordinele-eterne mişc-asupra-i *universul*/ Oceànele-i de stele. Ce ironic le e mersul!” (*Memento mori*), iar rotirea devine o coordonată definitorie a existenţei macrocosmice:

> Din orice clipă trecătoare/ Ăst adevăr îl înţeleg,/ Că sprijină vecia-ntreagă/ Şi-*nvârte universu-ntreg*” (*Cu mîne zilele-ţi adaogi*) sau „În cer întotdeauna/ Urmăm al nostru mers/ Ca soarele şi luna/ *Rotind în univers* (*Cu pânzele-atârnate*).

În fine, universul ca totalitate a existentului ridicat din adânc de Zamolxe şi înscris pe o traiectorie sferic-rotitoare, precum cea descrisă într-o variantă la *Glossă*, în care „*Lumi* urmează cu grăbire/A lor sferice ocoluri” (Eminescu 1944: 110), este descris şi în punctul de reîntoarcere în Nefiinţă. Indiferent de scenariul care conduce la acest moment, fie ipotetica revoltă a lui Satan (*Mureşanu*), fie aruncarea în chaos a arfei de către Orfeu (*Memento mori*) sau, pur şi simplu, punctul terminus al propriei dinamici (*Scrisoarea* I), momentul apocaliptic este descris prin termeni complementari descrierii cosmogonice: dacă naşterea universului se asocia unei mişcări de jos în sus (cf. verbul *a ridica*), acum mişcarea este de coborâre, de deplasare de sus în jos, dinspre afară spre înăuntru:

> De-ar fi aruncat în chaos arfa-i de cântări îmflată,/ Toată lumea după dânsa, de-al ei sunet atârnată,/ Ar fi curs în văi eterne, lin şi-ncet *ar fi căzut*…/ Caravane de sori règii, cârduri lungi de blonde lune,/ Şi popoarele de stele, *universu*-n rugăciune/ În migraţie eternă de demult s-ar fi pierdut (*Memento mori*).

Pe lângă semnificaţia de „totalitate a existentului organizat cosmotic”, semnul poetic la care ne referim deţine, în acelaşi context cosmologic, şi funcţia de a decupa o parte a acestui tot, fiind echivalent cu noţiunea de „sistem solar”. Această semnificaţie secundară apare în poemul *Povestea magului călător în stele* şi se referă la ordinea şi principiul de funcţionare a fragmentului de lume pe care substantivul

BDD-A14966 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 04:06:09 UTC)

univers îl delimitează: „El cartea-şi deschide, la ceruri priveşte/ Şi zodii descurcă în lungul lor mers/ E-o carte ce nimeni în veci n-o citeşte/ Cu semnele strâmbe întoarse-arăbeşte/ Sunt legile-n semne din *ăst univers*" şi „Vezi steaua că munţii şi-ntoarse şi marea/ Îmblând neclintită în vecinicu-i mers./ A anilor spaţ le destină un soare:/ La una-i mai mică şi la alta mai mare/ Căci sorii scriu timpu-n *acest univers*". Dacă atunci când desemnează totalitatea existentului substantivul *univers* dobândeşte o valoare generică prin articularea hotărâtă („Mai e în tot univers*ul* o stea plină de pace/ Neturburată vecinic de ură, de război"), în acest al doilea palier funcţional, semnul poetic primeşte un determinant cu valoare particularizant-cantitativă (*un, acest*) justificată de „o topografie mitică a universului" circumscrisă modelului cosmologic platonician (cf. Petrescu 2001: 33).

Din punct de vedere al viziunii poetice, acest prim cadru asociat semnului poetic univers intră în sfera de iradiere semantică a sintagmei „vis al Nefiinţei": „căci e vis al Nefiinţei *universul* cel chimeric" (*Scrisoarea I*). În legătură cu acest aspect menţionăm doar că universul reprezintă o proiecţie/producţie onirică a Fiinţei primordiale, a acelui Zeu singur, care „doar el aude plânsu-şi", viziune sugerată şi de Ioana Em. Petrescu care interpretează „viaţa lumilor" ca

> modul în care în-sinele divin se visează, proiectându-se într-o structură inteligibilă ca într-un altceva al său", iar „dorul nemărginit" este înţeles de exegetă ca „apetit divin de autocunoaştere (Petrescu 2001: 158).

3. „C-un univers deasupră-i şi-n el cu-n univers"

Dacă pe un prim palier funcţional semnul poetic *univers* era proiectat pe coordonate cosmologice şi desemna totalitatea existentului ca structură coerent-articulată sau doar o parte a acestei structuri (ascultând şi ea de acelaşi principiul al coerenţei), în cel de-al doilea câmp de viziune pe care l-am delimitat, acelaşi semn poetic este aşezat în orizontul cunoaşterii şi condiţiei umane, fiind circumscris într-un plan existenţial-gnoseologic.

O primă funcţie a semnului poetic analizat în acest plan este aceea de a desemna *conţinutul conştiinţei umane*, care „reproduce", la scară microcosmică, universul fenomenal. Această interiorizare speculară a „lumii mari" este tematizată liric fie din perspectiva gândirii umane, fie din punctul de vedere al fiinţării pe coordonate erotice. Gândirea umană este metonimic reprezentată de un craniu tocmai pentru a se sublinia contrastul între precaritatea şi dimensiunile reduse ale acestei părţi ale corpului şi nelimitarea „conţinutului" ei.

Astfel, misteriosul „personaj" din *Confesiune* îşi începe monologul „arătând un cran": „Aciea este lumea… de-o sfarăm e sfărmată/ De sfarăm pe vecie acest idol de lut/ Eterna pace-ntinde imperiul ei mut/ Şi soarele din ceruri se-nchide ca o rană/ Ce arde-n *universul* bolnav de viaţă vană". Aceeaşi imagine, mai elaborată însă şi subordonată explicit temei lirice a măreţiei gândirii umane apare în *Memento mori*:

> Într-un cran uscat şi palid, ce-l acoperi cu o mână,/ Evi întregi de cugetare trăiesc pacinic împreună,/ *Univers*, râuri de stele – fluvii cu mase de sori;/ Viaţa turbure şi mare a popoarelor trecute,/ A veciei văi deschise-s cu-adâncimi necunoscute,/ Vezi icoana unui secol lângă chipul unei flori.

BDD-A14966 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 04:06:09 UTC)

Plasat în registrul erotic, acelaşi raport conştiinţă-univers fenomenal este subordonat în postuma *Ah, mierea buzei tale*, temei universale a iubii care învinge moartea, actualizată în ideea că amintirea fiinţei iubite dăinuie chiar şi atunci când conştiinţa îşi încetează activitatea:

> Iubito, vremea-n loc să steie,/ Să stingă *universu*-n noi:/ O rază încă, încă o scânteie,/ Ş-apoi dispare tot… ş-apoi, ş-apoi/ Simt încă gândul tău, iubit, femeie,/ Ş-apoi nu vom mai fi nimic… noi doi.

Corespondenţa microcosmos-macrocosm şi universul conceput simultan, ca totalitate a existenţei fenomenale *şi* ca interiorizare prin duplicare speculară în fiinţa umană se ilustrează în poemul *Gelozie*, printr-o comparaţie amplă între sufletul îndrăgostitului şi zbuciumul oceanului îndrăgostit de lumina rece a lunii:

> Mă mişc ca oceanul cu suferinţi adânci/ Ce braţele-i de valuri le-atârnă trist de stânci./ Se-nalţă şi recade şi murmură într-una/ Când lunecă pe negre păduri de paltin luna:/ Pătruns el e de jalea luminii celei reci…/ În veci de el departe, şi el iubind-o-n veci./ De s-ar lăsa pe sânu-i, din cer vrodinioară,/ El ar simţi că-n luntru-i cu ceruntreg coboară/ Şi-ar cadenţa durerea pe-al veacurilor mers/ *Cu-n univers deasupră-i şi-n el cu-n univers*.

Pe temeliile acestei corespondenţe micro-macrocosm, semnul poetic *univers* dobândeşte o a doua funcţie, complementară celei analizate mai sus şi anume aceea de a descrie raportul dintre condiţia umană şi universul fenomenal. În contextul procesului de „conştientizare a condiţiei cosmice a omului" (Irimia 1979: 362), imaginea universului ajunge să oglindească tragismul condiţiei umane, damnate să poarte povara existenţei, ca în *Preot şi filosof* („Şi noi avem o lege – deşi nu Dumnezeu/ Simţim că *Universu-l purtăm şi prea ni-i greu*:/ Ştim a fi strămoşii acelui vechi păcat/ Ce seminţia Cain în lume-o a creat") sau să fie scindată pe tipare dualiste între răutatea intrinsecă a materiei şi aspiraţia spre bine şi dreptate, ca în *Andrei Mureşanu*:

> Căci dacă eşti Arhanghel al morţii cei bătrâne/ Atunci eşti drept – căci numai ea e dreaptă-n lume,/ Şi cei ce o servesc – căci contra orice-n lume/ Învinge răutatea – dar contra morţii nu./ Fiindcă tina lumii e rea, fiindcă *tină/ Şi praf e universul întreg – fără de vină*/ Ai căzut geniu mândru, plin de îndărătnicie/În spaţii fără margini, în evi de veşnicie!

Pe acest al doilea palier funcţional, cele două semnificaţii lirice ale *universului* păstrează dimensiunea cosmologică intrinsecă semnului poetic, proiectată însă în orizontul omenescului fie din perspectivă gnoseologică, fie din punctul de vedere al ecourilor cosmice ale condiţiei umane.

4. „Universul fără margini e în degetul lui mic"

În ceea ce priveşte ultimul câmp de emergenţă a semnului poetic *univers* în lirica lui Eminescu, se cuvine să observăm că acesta glisează funcţional dinspre referenţial spre conotativ, fiind învestit cu o valoare instrumentală în raport cu teme sau actanţi lirici ale căror caracteristici le scoate în evidenţă. Prin această trecere, forţa „descriptivă" a semnului poetic se atenuează, iar rolul său în dinamica procedeelor de articulare po(i)etică a viziunii creşte.

BDD-A14966 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 04:06:09 UTC)

Pentru a ilustra această mutare de accent este suficient să comparăm două contexte lirice distincte din *Scrisoarea I*: „Căci e vis al Nefiinţei *universul* cel chimeric” *vs.* „Mâna care-au dorit sceptrul *universului* şi gânduri/ Ce-au cuprins tot *universul* încap bine în patru scânduri”; dacă în primul caz, *universul* funcţionează ca „obiect” al discursului liric, articulat pe/articulând o viziune asupra raportului dintre „Fiinţa lumii” şi universul fenomenal, în cel de-al doilea caz, rostul/rolul său este acela de a potenţa forţa contrastului dintre *aspiraţie* şi *realizare* în planul existenţei umane, angajând un raport de opoziţie sintagmatică cu construcţia metonimică „patru scânduri”.

Aşadar, în acest ultim caz, semnul poetic *univers* dobândeşte un rol constructiv în planul dinamicii conotativ-retorice, catalizând anumite linii descriptive. El poate funcţiona autonom, având rolul de a scoate în evidenţă anumite caracteristici ale unor actanţi lirici, cum ar fi grandoarea aspiraţiei şi a avântului războinic al cuceritorului Arald din *Strigoii* („Simţeam că *universul* la pasu-mi tresărea”, „Arald, copilul rege, uitat-a *universul*”) sau frumuseţea domniţei adorate din *Diamantul Nordului*: „E demn a ta frunte să poarte corona,/ Robit *universul* să-i fie – Madonna!/ Îngăduie celui din urmă-al tău sclav,/ Plângând să-ţi sărute al urmelor prav”.

De asemenea, imaginea universului poate fi înscrisă într-un cadru de simetrie tensională, pentru a configura conotativ anumite raporturi de opoziţie. De pildă, în *Scrisoarea I*, pe lângă contrastul pe care l-am ilustrat anterior, şi anume acela dintre aspiraţie şi împlinire/realizare, asumat în planul „demonstraţiei” lirice de relaţia dintre „univers” şi „patru scânduri”, acelaşi semn poetic articulează un cadru de opoziţie între *aparenţă* şi *esenţă*: „Uscăţiv aşa cum este, gârbovit şi de nimic,/ *Universul* fără margini e în degetul lui mic”.

Contrastul dintre *aparenţă* şi *esenţă* este desfăşurat aici pe două planuri: unul al opoziţiei dintre *material* („*Uscăţiv* aşa cum este, *gârbovit* şi *de nimic*”) şi *spiritual* („Universul fără margini e în degetul lui mic”) şi celălalt al tensiunii dintre *limitare* şi *dezmărginire* („Universul *fără margini* e în *degetul* lui *mic*”), prin răsturnarea raportului dintre om şi univers cu ajutorul verbului predicativ „e” (cu sensul de „se află”), care catalizează acea legătură micro-macrocosm despre care am vorbit în partea a doua a lucrării noastre, în orizontul temei lirice a „nemarginilor de gândire” care definesc fiinţa umană.

Aceeaşi simetrie tensională, situată de data aceasta într-un context sarcastic (în planul de suprafaţă) şi ludic parodic (în planul de adâncime), o întâlnim şi în poemul *Antropomorfism*, cu referire la intensitatea idealizării fiinţei iubite în contrast cu valoarea „reală” a acesteia din urmă:

> Voi ce uniţi tot *universul* în zâmbirea minţii scurte/ Ce cătaţi gândiri de înger în-ochii mari, cari vă par/ Două nopţi însprâncenate – vie-vă-n minte măcar,/ Cum că demonul din ochi-i e acelaşi de sub burtă.

Din punct de vedere al procedeelor de construcţie, tensiunea se naşte, în cazul acesta, din opoziţia între *proiecţia* asupra femeii şi feminităţii, construită metonimic prin intermediul sintagmei „tot universul” (ai cărei termeni conotează măreţia şi, implicit, perfecţiunea) şi *valoarea* ei *reală*, situată, tot metonimic, sub zodia limitării şi imperfecţiunii, cu ajutorul sintagmei „zîmbirea minţii scurte”.

BDD-A14966 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 04:06:09 UTC)

5. Concluzii

În orizontul imaginarului şi discursului poetic eminescian, semnul poetic *univers* se integrează în trei câmpuri de viziune distincte. În primul rând, el desemnează şi descrie totalitatea existentului din perspectiva evoluţiei (*universul* reprezentând lumea fenomenală care iese şi revine în Nefiinţă) şi a dinamicii funcţionale (*universul* reprezentând o structură în perpetuă mişcare rotitoare). În al doilea rând, *universul* se circumscrie existenţei umane, înfăţişând liric lumea interioară, ca reduplicare speculară a existentului „din afară”, şi descriind consecinţele existenţiale ale „conştientizării condiţiei cosmice a omului” (Irimia 1979: 362). În fine, în al treilea rând, imaginea *universului* are rolul de a potenţa diferite trăsături ale unor situaţii sau „personaje” lirice, pe baza trăsăturilor semice /măreţie/ şi/sau /nelimitare/.

Delimitarea acestor trei paliere funcţionale ne-a permis să arătăm, pe de o parte, în ce măsură şi prin ce mijloace poezia reuşeşte să configureze o lume semantică autonomă, care păstrează legături cu planul fenomenal-referenţial, pentru a-l proiecta pe alte coordonate ontologice, şi pe de altă parte, să observăm caracteristicile *lumii* pe care ne-o propune opera lirică eminesciană; în această *lume,* universul fenomenal este „un vis al Nefiinţei”, o formă-proiecţie prin care Fiinţa lumii se caută oglindindu-se într-o alteritate pe care o iscă şi în care se recunoaşte (cf. Petrescu 2001, Moisuc 2010).

Păstrând anumite trăsături semantice pe care substantivul *univers* le are în limba comună, poetul le integrează într-un cadru de viziune original şi coerent în care, aşa cum arată Dumitru Irimia, „imagistica eminesciană, caracterizată printr-o maximă organicitate în dezvoltarea ideilor poetice, desfăşoară un univers în permanentă geneză, în care omul îşi recâştigă dimensiunile sale cosmice, acordând totodată dimensiune umană universului” (Irimia 1979: 456).

Bibliografie

Călinescu 1976: G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, I–II, Bucureşti, Editura Minerva.

Conte 1990: Rosa del Conte, *Eminescu sau despre Absolut*, Ediţie îngrijită, traducere şi prefaţă de Marian Papahagi, cuvânt înainte de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Postfaţă de Mircea Eliade, cu un cuvânt pentru ediţia românească de Rosa del Conte, Cluj, Editura Dacia.

Eminescu 1943: M. Eminescu, *Opere II. Poezii tipărite în timpul vieţii. Note şi variante: De la Povestea codrului la Luceafărul*, Ediţie îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă.

Eminescu 1944: M. Eminescu, *Opere III. Poezii tipărite în timpul vieţii. Note şi variante: De la Doina la Kamadeva*, Ediţie îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, Fundaţia Regele Mihai I.

Eminescu 2006: Mihai Eminescu, *Opera poetică*, ediţie îngrijită de Dumitru Irimia, ediţia a II-a, revăzută, Iaşi, Editura Polirom.

Irimia 1979: Dumitru Irimia, *Limbajul poetic eminescian*, Iaşi, Editura Junimea.

Irimia 2002: Dumitru Irimia (coord.), *Dicţionarul limbajului poetic eminescian. Concordanţele poeziilor antum*e, vol. I–II, Botoşani, Editura Axa.

Irimia 2006: Dumitru Irimia (coord.), *Dicţionarul limbajului poetic eminescian. Concordanţele poeziilor postume*, vol. I–IV, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”.

BDD-A14966 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 04:06:09 UTC)

Moisuc 2010: Ilie Moisuc, *Eminescu şi lumile gândirii*, „Caietele de la Putna", III, Mănăstirea Putna, Editura Nicodim Caligraful, p. 214–228.
Petrescu 2001: Ioana Em. Petrescu *Eminescu – poet tragic*, Ediţia a II-a, Iaşi, Editura Junimea.
Ricœur 1984: Paul Ricœur, *Metafora vie*, traducere şi prefaţă de Irina Mavrodin, Bucureşti, Editura Univers.

"The Praying Universe": Lyrical Significations and Frames of Vision of the Poetic Sign *Universe* in Eminescu's Poetry

This paper aims to analyze how the poetic sign *universe* function in the dynamic of the poetical imaginary and discourse of Eminescu.

From our point of view, this poetic sign organizes three fields of vision and expression on the main idea of the connection between the universe and the human being.

The first field of vision where the poetic sign *universe* occurs is the cosmological context and, in this case, it describes the totality of what exists, from three perspectives: as the field of being coming into existence from the primordial chaos, as autonomous level of existence (engaged in a *sui generis* movement) or as the totality of being about to turn into nonbeing, in an apocalyptical scenario. The verse stressing the best this poetic meaning is "Because is nonbeing's dream, this chimerical universe" (*The First Letter*).

The second great frame of vision organized by the poetic sign *universe* is connected to the human knowledge and being and describes either the content of the human conscience as the microcosm's reflection of the entire existence, either the spiritual echo of the connection between human being and universe. The most representative verse for this field of vision is "With a universe above and with another universe inside" (*Jealousy*).

In the third frame of vision and function, the poetic sign *universe* works as a connotative tool in order to emphasize some features of poetic situations or characters. The image of the *universe* is, therefore, used either to spotlight Arald's greatness of the war dash or to stress the infinite power of the human conscience, in the case of the old teacher from *The First Letter*, either to catalyse the tension between two opposite poetic meanings as the opposition between appearance and essence or the opposition between matter and spirit. In this context, the most eloquent verse is "The infinite universe is in his little finger" (*The First Letter*).

BDD-A14966 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 04:06:09 UTC)